

Stăpân și câine O idilă¹

El vine de după colț

Când anotimpul frumos face cu adevărat cinste numelui său, iar trilurile păsărilor au reușit să mă trezească devreme, fiindcă mi-am încheiat ziua precedentă la o oră convenabilă, îmi place ca înainte de micul dejun să ies pentru o jumătate de ceas, cu capul gol, la aer liber, pe aleea din fața casei sau chiar în parcurile mai îndepărtate, să sorb câteva guri de aer proaspăt și, mai înainte ca munca să mă ia în primire, să mă bucur puțin de dimineața curată. Pe scara care duce la ușa casei, scot atunci un fluierat pe două tonuri, o notă fundamentală și o cvartă mai profundă, așa cum începe melodia celei de-a doua fraze din *Sinfonia Neterminată* a lui Schubert – un semnal care sună cam ca intonația unei chemări bisilabice pe nume. În chiar clipa următoare, în vreme ce-mi continui drumul spre poarta grădinii, se aude în depărtare, mai întâi abia perceptibil, apoi apropiindu-se repede și devenind mai clar, sunetul delicat al unui clopoțel, cam ca acela pe care l-ar scoate medalionul unui câine izbindu-se de podoaba de metal a unei zgărzi, iar când mă întorc îl văd pe Bauschan² cotind în plină goană de după colțul din fund al casei și năpustindu-se direct spre mine, de parcă ar plănui să mă dea

1. În dicționarele de specialitate, idila este definită ca un gen literar minor, care descrie relații umane simple, în strânsă legătură cu natura, departe de viața publică agitată, folosind un mod de reprezentare umoristic pentru a înfățișa caractere simple, blânde în condiții de viață fericite. În eseuul său *Despre poezia naivă și sentimentală* (1797), Schiller definește idila modernă ca un gen de poezie sentimentală, adică rezultată din reflecție.

2. Este numele unui câine din cartea lui Fritz Reuter *Ut mine Stromtid* (1862), pe care Thomas Mann a cunoscut-o încă din copilărie.

peste cap. De încordare, își răsfrânge puțin buza de jos, astfel că-și dezgolește doi, trei dinți inferiori din față, care fulgeră minunat de albi în soarele dimineții.

Vine din cușca lui, aflată acolo în spate, sub podeaua verandei ridicate pe stâlpi, unde, în așteptarea însuflețitorului meu fluierat bisilabic, a stat culcat într-o scurtă somnolență din zori, după o noapte agitată. Cușca de unde vine e prevăzută cu draperii dintr-un material grosolan și așternută cu paie, din care un fir sau două i-au rămas agățate în blana încă zburlită din pricina somnului, sau chiar între degetele labelor: o priveliște care-mi aduce aminte întotdeauna de bătrânul conte von Moor¹, așa cum l-am văzut, la o reprezentare de o fantezie extrem de meticuloasă, urcând în turnul foamei, cu un fir de pai între două degete ale tricoului cu care-i erau îmbrăcate bielele picioare. În fața celui ce se năpustește spre mine, mă trag fără să vreau într-o parte, în poziție de apărare, căci aparenta sa intenție de a mă izbi între genunchi și a mă doborî are o infailibilă putere iluzorie. În ultima clipă însă, când e gata să se ciocnească, Bauschan știe să pună frână și să cotească, ceea ce depune mărturie pentru stăpânirea sa de sine trupească și sufletească; apoi, fiindcă face uz cu economie de vocea sa sonoră și expresivă, începe să execute în jurul meu un încâlcit dans de salut constând din tropăieli, nesfârșite dări din coadă, care nu se mărginesc la instrumentul destinat acestei manifestări, ci îi antrenează întreaga parte din spate a corpului până la coaste, apoi din încolăciri ale trupului, ca și din salturi iuți, bruște, în aer, pe lângă rotiri în jurul propriei axe – manifestări pe care, într-un mod ciudat, intenționează să le ascundă privirilor mele, căci schimbă mereu locul, în așa fel încât, oricum m-aș întoarce, el se află în partea opusă. Totuși, în clipa când mă aplec și întind mâna, se găsește brusc, dintr-un salt, lângă mine și stă nemișcat ca o coloană, cu umărul lipit de fluierul piciorului meu: sprijinit pieziș de mine, cu labelle viguroase proptite în pământ, cu fața ridicată spre a mea, astfel încât mă privește din direcția contrarie în ochi, iar în timp ce îl bat pe omoplat, adresându-i cu jumătate de voce vorbe bune, immobili-

1. Figură din *Hoții* (1781) de Schiller.

tatea lui respiră aceeași concentrare și pasiune ca și delirul de mai înainte.

E un prepelicar german cu părul scurt – dacă nu luăm această denumire într-un sens prea riguros și strict, ci o înțelegem cu un grăunte de sare, căci Bauschan nu este propriu-zis un prepelicar cum scrie la carte și corespunzător standardului meticolos. Pentru așa ceva e, mai întâi, poate prea mic – este, vreau să accentuez acest lucru, *sub* mărimea unui poanter; apoi, picioarele sale din față nu sunt perfect drepte, ci mai curând puțin curbate în afară, ceea ce de asemenea nu prea corespunde imaginii ideale a rasei pure. Ușoara tendință spre „gușă“, adică spre acea încrețire în formă de săculeț a pielii gâtului, care poate da unui câine o expresie atât de demnă, îi vine foarte bine; dar și această însușire ar fi declarată drept un defect de către necruțătorii belferi, căci, din câte aud, la prepelicar pielea gâtului trebuie să fie netedă și întinsă. Coloritul lui Bauschan este foarte frumos. Fondul blănii e brun-ruginiu, tigrat cu negru. Se amestecă însă și mult alb, care devine întru totul preponderent pe piept, pe labe și burtă, în vreme ce întreg nasul turtit pare muiat în negru. Pe creștetul lat al capului ca și pe urechile reci, negrul formează cu brun-ruginiul un model frumos, catifelat, dar trăsătura cea mai încântătoare a înfățișării lui trebuie socotit vârtejul, smocul sau moțul în care părul alb i se răsucesce pe piept și care iese orizontal în afară ca spinul de pe pieptarul armurilor vechi. Se poate ca și această bogăție coloristică întru câtva arbitrară a blănii lui să treacă drept „inadmisibilă“ pentru cel care pune legile rasei mai presus de valorile personale, căci prepelicarul clasic trebuie să fie de-o singură culoare, sau împodobit cu pete de altă culoare, dar nu tigrat. Împotriva unei înserieri strict schematice a lui Bauschan te avertizează însă în modul cel mai categoric smocurile de păr ce-i atârnă la colțurile gurii și în partea de sub bot, care, nu fără o aparență de dreptate, ar putea fi numite mustață pe oală și țacălie și, dacă te uiți bine la ele de departe sau de aproape, te fac să te gândești la tipul grifonului sau al șnauțerului.

Dar fie prepelicar, fie grifon – ce câine frumos și bun este în orice caz Bauschan, așa cum stă încordat, sprijinit de genunchiul meu, și privește în sus spre mine cu atenție și cu un devotament profund. Mai ales ochii îi sunt frumoși, blânzi și inteligenți, chiar

dacă se bombează întru câțva sticloși. Irisul este brun-argintiu – de culoarea blăunii, dar formează de fapt doar un inel îngust ca urmare a extinderii foarte mari a pupilelor cu reflexe negre și a faptului că, pe de altă parte, coloritul lui se pierde și se estompează în albul ochilor. Expresia capului, o expresie de bună-credință conștientă, destăinuie bărbăția laturii lui morale, pe care construcția corpului o repetă sub aspect fizic: coșul pieptului bombat, sub a cărui piele netedă și flexibilă coastele se desenează pregnant, șoldurile strâmbe, picioarele vânoase, labele puternice și bine formate – toate acestea vorbesc despre destoinicie și virtuți virile, despre sângele țărănesc de vânător, da, vânătorul și conducătorul predomină totuși cu vigoare în conformația lui Bauschan, el este, dacă mă întrebați, un prepelicar legitim, chiar dacă nu-și datorează existența vreunui act de consanguinitate arogantă; și tocmai lucrul acesta va fi fiind sensul cuvintelor mele cam încâlcite și fără șir logic, pe care i le adresez, în vreme ce-l bat pe omoplat.

Stă și se uită, trage cu urechea la intonația vocii mele, distinge în aceasta accentele unei hotărâte încuviințări a existenței lui, pe care o exprim în cuvintele ce i le adresez. Și, deodată, azvârlindu-și capul în sus și deschizând și închizând repede buzele, simulează o mușcătură spre fața mea, ca și când ar vrea să mă înhațe de nas, o pantomimă executată vădit ca răspuns la vorbele mele, la care eu, râzând, mă las întotdeauna împins înapoi, ceea ce Bauschan știe și el cu anticipație. Este un fel de sărut aerian, pe jumătate gingășie, pe jumătate lingușire, o manevră care-i este caracteristică de pe când era mic și pe care n-am mai observat-o la nici unul din predecesorii săi. De altfel, se și scuză numaidecât pentru libertatea pe care și-a luat-o, dând din coadă, făcând scurte ploconeli și luând o mină jenată, deși voioasă. Apoi ieșim pe poarta grădinii în câmp liber.

Ne înconjoară un vuiet de mare, căci casa mea e situată aproape de râul ce curge repede, spumegând, peste niște terase plate și e despărțită de el numai de aleea de plopi, o fâșie de iarbă, îngrădită cu un grilaj și plantată cu arțari tineri, și un drum mai ridicat, tivit cu viguroși plopi tremurători, niște uriași cu înfățișare bizară de sălcii, a căror vată purtătoare de semințe acoperă ca omătul, la începutul lui iunie, întreaga regiune. Pe râu în amonte, către oraș, soldații dintr-o unitate de pionieri fac

exerciții construind un ponton. Răsună până la noi tropăitul cizmelor lor grele pe scânduri și strigătele comandanților. Dar de pe celălalt mal vin zgomotele sânguinei dintr-o uzină, căci acolo, ceva mai în aval de casă, se găsește o fabrică de locomotive, cu o sferă de activitate extinsă corespunzător cerințelor vremii, ale cărei ferestre înalte de la hale strălucesc prin întuneric la orice oră din noapte. Mașini noi și frumos lăcuite aleargă, de probă, încolo și-ncoace, pe terenul uzinei; un fluier cu aburi face să se audă din când în când sunetul lui înalt, urlător, un zgomot surd de sorginte necunoscută zguduie din timp în timp aerul, iar din mai multe coșuri de fabrică iese fumul, pe care un vânt prielnic îl mână departe, către pădurile de dincolo și care în genere cu greu ajunge peste râu. Așa se amestecă în singurătatea acestui ținut, pe jumătate periferic, pe jumătate rustic, sunetele naturii scufundate în sine cu cele ale activității omenești, iar peste toate se lasă prospețimea cu ochi albaștri a orei matinale.

Acum, când am ieșit, să tot fie, după ora oficială, șapte și jumătate, așadar, în realitate șase și jumătate. Merg cu brațele la spate sub delicata lumină a soarelui pe aleea hașurată de lungile umbre ale plopilor, nu văd de aici râul, dar îl aud cum curge, lat și uniform; pomii foșnesc domol, ciripitul, fluieratul, țiuitul și trilurile îngânate ale păsărilor cântătoare umplu aerul, sub cerul de un albastru umed zboară un avion venind dinspre răsărit, o pasăre mecanică rigidă, cu un bubuit încet și unduitor, urmându-și drumul independent peste pământ și râu, iar Bauschan îmi încântă ochii cu salturile lui frumoase, lungi, peste scundul grilaj al fâșiei de iarbă din stânga, țopăind încolo și încoace. Sare, de fapt, fiindcă știe că asta îmi face plăcere; de mai multe ori l-am îndemnat să sară, chemându-l și lovind grilajul, și l-am lăudat când mi-a îndeplinit dorința; chiar și acum, aproape după fiecare săritură, vine la mine și-mi saltă spre față, murdărindu-mi brațul întins spre apărare cu umezeala botului, parcă pentru a-mi spune că e un săritor îndrăzneț și elegant. În al doilea rând însă, execută aceste exerciții ca pe o gimnastică și o toaletă de dimineață, deoarece prin mișcările făcute își netezește blana zburliță și pierde firele de paie ale bătrânului Moor, care-i stăteau urât.

E bine să umbli așa de dimineață, cu simțurile reîntinerite, cu sufletul purificat de baia terapeutică și uitarea din timpul nopții.

Întâmpini cu mare încredere ziua ce-ți stă în față, dar șovăi cu plăcere s-o începi, stăpân pe un răstimp extraordinar, nerevendicat de nimeni, și liber, între vis și viață, răstimp ce ți-a fost dăruit drept răsplată pentru o comportare corectă. Iluzia unei vieți stabile, simple, bine rânduite, contemplative, iluzia că îți aparții doar ție însuși te face fericit, căci omul este înclinat să-și considere starea de moment, fie ea voioasă sau confuză, pașnică sau pasionată, drept viața lui adevărată, caracteristică și de durată, ridicând în fantezia lui fiecare *ex tempore*¹ fericit la rangul de regulă frumoasă și de ceva obișnuit și de nestrămutat, în vreme ce de fapt este osândit să trăiască din improvizării și, moralmente, de la mână la gură. Așa și acum, inhalând aerul dimineții, crezi în libertatea și în virtutea ta, deși ar trebui să știi și, în fond, chiar știi că lumea își pregătește deja mrejele ca să te prindă în ele, și că probabil mâine dimineață chiar ai să zaci din nou în pat până la ora nouă, fiindcă te-ai vârat în el la două, încins, cu mintea încețoșată, după un chef strașnic... Fie și-așa. Astăzi ești un om cumpătat care te-ai sculat devreme, stăpânul acestui vânător care tocmai a sărit din nou peste grilaj, de bucurie că azi pari a voi să-ți petreci timpul cu el, și nu cu lumea rămasă acolo în urmă.

Parcurgem aleea vreo cinci minute, până în punctul unde încetează să mai fie alee și de unde însoțește mai departe cursul râului ca un deșert sălbatic acoperit cu pietriș; lăsăm în urmă aceste locuri și ne abatem pe un drum alăturat, nepavat încă, dar acoperit cu un pietriș mai mărunț și prevăzut, ca și aleea, cu o bandă pentru biciclete, drum care duce, printre parcele de pădure situate mai jos, către panta ce mărginește la răsărit lunca noastră, scena unde-și duce viața Bauschan. Traversăm un alt drum, cu perspectiva de-a deveni în viitor, ca și celălalt, stradă, un drum care mult mai sus, spre oraș și spre stația de tramvai e mărginit de niște case de raport; un drumeag în pantă, presărat cu pietriș, ne conduce către un teren cu aspectul unei grădini dintr-o stațiune balneară, dar pustiu la ora aceasta ca toate împrejurimile; potecile bombate la mijloc, cu bănci pe margine, se lărgesc în mai multe locuri prin ronduri, locuri curate de joacă

1. Pe neașteptate (lat.).

pentru copii și peluze spațioase, pe care sunt grupați ca într-un parc pomi bătrâni frumoși formați, ale căror coroane ajung până jos, astfel încât deasupra ierbii se vede numai o scurtă bucată din trunchi – ulmi, fagi, tei și sălcii argintii. Îmi place foarte mult acest parc îngrijit, în care n-aș putea să mă plimb mai netulburat dacă ar fi al meu. Nu s-a neglijat nimic. Cărrile presărate cu pietriș, care coboară de pe pantele domoale acoperite cu iarbă dimprejur sunt prevăzute chiar cu rigole din beton. Prin toată verdețea aceasta, ai și perspectiva adâncă și încântătoare a arhitecturii câtorva vile care privesc încoace din două laturi, ca limită îndepărtată a peisajului.

Aici mă plimb un scurt răstimp pe poteci, în vreme ce Bauschan, cu corpul într-o poziție piezișă centrifugală, beat de fericirea spațiului neted, străbate peluzele de-a curmezișul în cavalcade și tumburi, sau urmărește, cu un lătrat în care se amestecă dezamăgirea și satisfacția, câte o păsărică ce flutură din aripi aproape de botul lui, hipnotizată de teamă, sau ca să-l necăjească. Când însă mă așez pe o bancă, vine și el numaidecât și ia loc la picioarele mele. Căci o lege a vieții lui este să alerge cât timp sunt și eu în mișcare și să se odihnească atunci când și eu fac popas. Acest lucru nu rezultă dintr-o necesitate ce-ar putea fi deslușită, dar Bauschan respectă cu strictețe regula.

E ceva ciudat, plăcut și amuzant să-l simt șezând la picioarele mele, cărorora le împrumută căldura febrilă a corpului său. În tovărășia lui și când îl privesc, un sentiment de voieșie și simpatie îmi agită pieptul. Are un fel foarte țărănesc de a șede, cu omoplații împinși în afară și cu picioarele așezate inegal într-o parte. În această poziție, figura lui pare mai mică și mai grosolană decât e în realitate, iar vârtejul de păr alb de pe piept îi e împins înaintea cu un efect comic. Dar capul proptit demn în ceafă compensează minusul de frumusețe al poziției datorită atenției concentrate întruchipate în el... E atâta liniște, încât și noi doi păstrăm tăcerea. Vuietul râului răzbate până aici foarte atenuat. Micile și tainicele mișcări din jurul nostru capătă importanță și ne încordează simțurile: foșnetul scurt al unei veverițe, un ciripit de pasăre, scormonitul unei cârțițe în pământ. Urechile lui Bauschan sunt ciulite, atâta cât îngăduie musculatura acestor urechi pleoștite. Își lasă capul într-o parte, ca să-și ascute auzul. Iar nările de

un negru umed îi sunt într-o neîntreruptă mișcare, adulmecând cu sensibilitate.

Apoi se lasă cu burta la pământ, păstrând totuși contactul cu picioarele mele. Se întinde din profil spre mine, în străvechea poziție echilibrată, de animal-idol, a sfinxului, cu capul și pieptul ridicate, cu cele patru coapse strânse una cu corpul și cu labele întinse în mod egal înainte. Fiindcă i s-a făcut cald, își cascadează botul, fapt datorită căruia istețimea concentrată a minei lui se dizolvă în animalitate, ochii i se îngustează clipind, iar între caninii albi, viguroși îi atârnă o limbă lungă roș-trandafirie.

Cum l-am obținut pe Bauschan

Cunoștința cu Bauschan și obținerea lui ne-au fost mijlocite de o domnișoară, îndesată și atrăgătoare, cu ochi negri, care, ajutată de o fiică foarte bine dezvoltată și tot cu ochi negri, ține un han în munți, în apropiere de Tölz. Sunt doi ani de atunci, iar Bauschan avea în acea vreme șase luni. Anastasia – acesta e numele hangitei – știa, firește, că eram lipsiți de un an întreg de paznic, fiindcă fuseserăm nevoiți să punem să-l împuște pe Percy al nostru, un câine ciobănesc scoțian, un aristocrat ușor bolnav de nervi, care, la o vârstă înaintată, luase o boală de piele ce-l chinuia și-l desfigurase. De aceea ne aduse la cunoștință prin telefon, din munții săi, că la ea se găsește și poate fi văzut oricând un câine lăsat de cineva în grija ei, un câine cum nici nu ne-am putea dori altul.

Cum copiii ne zoreau, iar curiozitatea celor maturi aproape că nu era mai mică decât a lor, chiar în după-amiaza următoare am urcat în munți la Anastasia și am găsit-o pe arendașită în bucătăria ei spațioasă, plină de aburi calzi și apetisanți, pregătind cina pentru pensionarii ei, cu brațele rotunde goale până la cot și cu rochia desfăcută la gât, foarte roșie în obraji și asudată, în vreme ce fiica ei îi dădea o mână de ajutor, mergând încolo și-ncoace, cu o sânguință calmă. Am fost salutați cu prietenie și lăudați că nu târăgănaserăm lucrurile și făcuserăm de îndată drumul până acolo. Fiindcă roteam priviri întrebătoare prin încăperea, Resi, fiica, se duse lângă masa de bucătărie, unde își propti

Cuprins

Stăpân și câine.	5
Cântec despre copilaș	83
Tristan și Isolda.	109
Dezordine și suferință timpurie	117
Mario și vrăjitorul.	152
Capetele schimbate	201
Legea.	284
Cea înșelată.	346
<i>Comentarii</i>	413
<i>Postfață</i>	425